

ROLUL STATULUI ÎN ASIGURĂRI – UN REPER AL DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR ECONOMICE INTERNAȚIONALE

Iuliu ȚURCAN, doctor în economie, UTM

Rina ȚURCAN, doctor în economie, IRIM

Recenzent:

Ion ALBU, doctor în economie, conferențiar universitar

As a result of the development the insurance market became in many countries to one of the basic independent sectors of national economy. Proceeding their importance of the given sector of economy, the state intervention which will be shown through research of a financial situation and solvency, and also by an estimation of contract obligations taken on itself the insurer is necessary.

In given article the basic purposes and methods of regulation of the insurance market from the state, and also its influence on development of the international economic relations are examined.

Pe parcursul evoluției sale, piața asigurărilor a devenit în multe state o categorie independentă, foarte importantă pentru activitatea și dezvoltarea economiei naționale. Reieșind din importanța acestui sector apare necesitatea ca activitatea lui să fie reglementată de stat, rolul căruia se va manifesta prin studierea situației financiare și solvabilității, precum și în estimarea angajamentelor contractuale asumate de către asiguratorii.

Efectuând supravegherea și reglementarea asigurărilor, statul servește în calitate de garant în constituirea și dezvoltarea pieței asigurărilor, contribuind astfel la consolidarea pozițiilor pe piața respectivă a companiilor de asigurare prin stabilirea unei baze financiare și juridice solide [3, p.10].

Principalul obiectiv în reglementarea de stat al activității companiilor de asigurare prevede menținerea solvabilității acestora, protejării deținătorilor de polițe și evitării concurenței neloiale pe această piață. Acest obiectiv se referă la modalitățile de reglementare prin care statul acționează în scopul menținerii și îmbunătățirii condițiilor de ordin financiar al asiguratorilor privați. Importanța reglementării de stat a solvabilității companiilor de asigurare se manifestă sub următoarele aspecte [1, p.418]:

- *Asigurarea protecției viitoare* – persoana asigurată primește despăgubirile (în cazul realizării riscului asigurat) după achitarea primelor de asigurare. În practică se întâlnesc cazuri când asiguratorul devine insolubil și nu poate acorda despăgubiri. În scopul excluderii unor astfel de situații este necesară supravegherea permanentă a activității companiilor de asigurare, accentul fiind pus pe domeniul financiar.

- *Apărarea interesului public* – în cazul că asiguratorul devine insolubil, acest lucru afectează mai multe persoane sau societatea în ansamblu. Astfel, reglementarea solvabilității se justifică prin faptul că apără interesele publice.

- *Supravegherea fondurilor din asigurări* – în baza primelor de asigurare achiziționate companiile de asigurare își formează fonduri substanțiale. În scopul protejării

intereselor asiguraților apare necesitatea reglementării modului de investire a acestor fonduri.

E de menționat, că reglementarea asigurărilor urmărește drept scop ca operațiunile de asigurare să devină cât mai accesibile pentru masa de bază a populației [1, p.419]. Pentru aceasta în unele țări, statul plafonează sau determină mărimea cotelor de primă pentru diferite tipuri de asigurări. Practica internațională a arătat că determinarea incorectă a cotelor de primă are impactul negativ în dezvoltarea pieței asigurărilor.

Evoluția pieței asigurărilor pe plan mondial se caracterizează printr-o dinamică rapidă, cu un nivel sporit de instabilitate, în special în țările în curs de dezvoltare. Un rol important în acest context le revine sistemelor de reglementare a asigurărilor care sunt influențate de devieri ciclice macroeconomice, de schimbările continue care au loc în legislația oricărei țări, de globalizarea pieței asigurărilor, precum și a altor procese economice, de concurența aprigă existentă în acest domeniu etc.

Actualmente, pe piața Occidentală a asigurărilor, principala problemă constă în federalizarea formelor și sistemelor de reglementare a asigurărilor [4, p.344]. Metodele de soluționare a acestei probleme în dependență de specificul său sunt grupate în trei categorii, și anume:

- *modelul german* – impune concentrarea funcțiilor de bază în reglementarea asigurărilor în centru federal, astfel încât structurilor teritoriale le revin doar o parte a funcțiilor de control, în special în sfera supravegherii curente;

- *modelul american* – presupune stabilirea funcțiilor și politicilor de reglementare a asigurărilor la nivelul statelor, astfel încât acestea se pot diferenția esențial de la un stat la altul;

- *modelul canadian* – se caracterizează printr-o distribuție uniformă a funcțiilor de reglementare în domeniul asigurărilor dintre centrul federal și provincii.

E evident, că reieșind din specificul economiei naționale a Republicii Moldova, în domeniul asigurărilor, cel mai prielnic ar fi modelul german sau canadian, fiecare având avantajele sau dezavantajele sale. Spre exemplu, promovarea modelului german simplifică activitatea de dirijare și evaluare a activității pieței asigurărilor la nivel de stat, pe când aspectul forte a modelului canadian constă în faptul că în procesul reglementării asigurărilor sunt încadrate mai multe nivele ierarhice, fiecare aducând aportul său în dezvoltarea lui.

O altă problemă importantă cu care se confruntă pe parcursul evoluției sale piața asigurărilor este instabilitatea cadrului legislativ și diferitor acte normative în baza cărora se reglementează activitatea de asigurare. E de menționat că aceasta e specifică mai mult pentru țările în curs de dezvoltare, precum ar fi și Republica Moldova, dar apare și în cadrul țărilor înalt dezvoltate. Spre exemplu, în țările Uniunii Europene modificările actelor legislative și normative în domeniul asigurărilor sunt determinate primordial de procesul de globalizare a acestora, înaintându-se cerințe unice pentru reglementarea activității pieței asigurărilor.

Actualmente, în practica internațională sunt cunoscute două metode importante de reglementare de către stat a pieței asigurărilor care sunt specifice anumitor sisteme, și anume [4, p.345]:

- sistemului continental;
- sistemului anglo-american.

La baza *sistemului legal continental* stă reglementarea legislativă foarte riguroasă a activității desfășurate de operatorii pieței de asigurări. În calitate de instrumente de reglementare servesc legile și codurile de stat care prevăd o reglementare riguroasă a tuturor aspectelor de activitate a asiguraților și un control sistematic privind respectarea legislației în procesul de contractare a asiguraților. Acest model funcționează cu succes în multe țări ale lumii, printre care se pot menționa: Germania, Italia, Franța, Spania, Japonia etc.

Modelul continental de reglementare a asigurărilor presupune ocuparea autorităților de stat în astfel de activități, precum ar fi:

- aprobarea tarifelor de asigurare sau stabilirea limitelor în care pot fi modificate aceste tarife de către agenții de asigurare;
- aprobarea conținutului contractului standard de asigurare;
- controlul privind realizarea planului de afaceri de către companiile de asigurare;
- supravegherea operațiunilor curente de asigurare desfășurate pe piață.

E de menționat că anume aceste modalități de reglementare a asigurărilor au fost promovate și în Republica Moldova în perioada de tranziție la economia de piață.

În ceea ce privește principala caracteristică a sistemului legislativ „anglo-american”, în cadrul modalității de reglementare, concomitent cu legea, un mod important îl deține și precedentul juridic. În cadrul acestui sistem majoritatea direcțiilor de desfășurare a activităților economice nu sunt codificate, legislația determinând cele mai generale condiții și cadrul juridic al activității de asigurare fără a efectua o reglementare detaliată. Sistemul dat funcționează cu succes în multe țări ale lumii, precum ar fi: SUA, Canada, Marea Britanie, Australia etc.

Sistemul legislativ „anglo-american” funcționează în baza modelului liberal de reglementare a asigurărilor, o atenție sporită fiind acordată controlului privind stabilitatea financiară a asiguratorului prin studierea rapoartelor sale. Sistemul dat nu prevede efectuarea reglementării riguroase a operațiunilor de asigurare, aprobarea tarifelor de asigurare, aprobarea conținutului contractelor de asigurare standard etc. Modelul liberal aplicat în cadrul sistemului legislativ „anglo-american” prevede două varietăți de reglementare a asigurărilor:

- *Reglementarea decentralizată* de reglementare a asigurărilor – corespunde principiilor federalismului economic, fiind utilizat cu succes în SUA. În cadrul acestui model fiecare stat dispune de un sistem autonom de asigurare și de un organism de reglementare a asigurărilor, care are drept scop stabilirea normativelor activității de asigurare în stat și verificarea rapoartelor asiguratorilor ce activează pe teritoriul statului, fiind lipsită o autoritate unică de reglementare a asigurărilor. Cu toate că majoritatea absolută a actelor normative și a cerințelor față de asiguratorii nu sunt unificate, pe parcursul ultimelor ani deja se evidențiază tendințele de unificare a acestora. Principalul dezavantaj al reglementării decentralizate este faptul că asiguratorii din diferite state, confruntându-se cu o situație economică, sunt puși în niște condiții complet diferite.

- *Reglementarea centralizată*, numit sistem britanic (de la Marea Britanie care practică acest sistem), se bazează pe un sistem unificat de reglementare în domeniul

asigurărilor. În cadrul acestui sistem funcționează o autoritate unică de reglementare a asigurărilor, toți asigurătorii din țară fiind subordonați unor normative de regulamente generale. La prima vedere s-ar părea că acest sistem este mai favorabil pentru asigurători, dar trebuie de ținut cont și de faptul că multe funcții de reglementare sunt cedate de către stat organismelor de autoreglare, dar nu sunt anulate la general, după cum menționează unii analiști. Operațiunile de asigurare, precum și în modelul continental, sunt supuse licențierii, principalul accent fiind pus pe situația financiară a asigurărilor.

E de menționat faptul că sistemul legislativ „anglo-american”, bazat pe reglementare centralizată, s-a dovedit a fi un sistem foarte eficient în domeniul reglementării asigurărilor, fiind luat ca bază în procesul de constituire a sistemului unificat de reglementare în domeniul asigurărilor în cadrul Uniunii Europene.

Reglementarea de stat a asigurărilor poate fi efectuată prin trei modalități [2, p.46]:

- modalitatea publicitară;
- modalitatea normativă;
- modalitatea logistică.

În continuare se propune o abordare succintă a modalităților menționate de reglementare a asigurărilor de către stat.

Modalitatea publicitară de reglementare a asigurărilor de către stat presupune formarea sistemului publicității care prevede că societățile de asigurare să publice rapoartele sale financiare sub o anumită formă, acestea fiind anticipat prezentate organelor de resort unde vor fi supuse unei verificări formale. Un avantaj a acestei modalități este faptul că redactarea materialelor publicate se va face în strictă conformitate cu limbajul profesional, accesându-l pentru toate părțile populației. Principalul neajuns al procedurii publicității constă în faptul că autenticitatea informației publicate nu poate fi garantată.

Modalitatea normativă de reglementare a asigurărilor de către stat prevede formarea sistemului normativ prin legislație. Astfel, activitatea organului public de reglementare a asigurărilor se limitează doar la supravegherea formală a respectării de către asigurători a prevederilor legale în acest domeniu. Cu toate acestea, stabilirea normativelor pentru activitatea companiilor de asigurare nu garantează eficiența economică a activității acestora. Pe de o altă parte, un dezavantaj al modalității normative de reglementare a asigurărilor este faptul că ea deseori limitează evoluția pieței asigurărilor, ceea ce se manifestă prin faptul că ritmul de dezvoltare a asigurărilor este mai rapid decât ritmul evoluției normativelor în acest domeniu. E de menționat, că modalitatea normativă protejează mai mult interesele asiguraților, decât modalitatea publicitară.

Modalitatea logistică de reglementare a asigurărilor de către stat este una din cele mai eficiente din punct de vedere al protecției asiguraților, care prevede supravegherea de către organele administrației publice a activității desfășurate de companiile de asigurare atât sub aspect formal, cât și cel logistic. Supravegherea activității companiilor de asigurare din punct de vedere logistic, presupune examinarea documentelor de fondare și a planurilor de afacere ale acestora, în scopul racordării documentelor verificate cu prevederile legale și excluderii cazurilor de apariție a unor societăți comerciale de asigurare exorbitante.

Este important, ca în cazul reglementării de stat al asigurărilor să fie strangulată autonomia societăților comerciale de asigurare, statul servind în calitate de garant public de supraveghere fără a se implica în gestionarea afacerilor acestora, cu excepția cazurilor când sunt prejudiciate interesele asiguraților sau interesele naționale în ansamblu.

Actualmente, în majoritatea țărilor dezvoltate, la baza reglementării activității companiilor de asigurare stă modalitatea logistică, ea fiind considerată ca cea mai eficientă. În ceea ce privește situația Republicii Moldova, reglementarea asigurărilor se face doar prin instrumentele normative, acest lucru frânând esențial procesul de dezvoltare a pieței asigurărilor.

Autoritatea de Supraveghere a Asiguraților din Republica Moldova este instituită la puțin timp după abolirea de către Uniunea Sovietică a monopolului statului în domeniul asigurărilor, prin Hotărârea Guvernului nr. 296 din 12.06.1991, fiind creat Serviciul de Stat pentru Supravegherea Asiguraților pe lângă Ministerul Finanțelor.

Ulterior, Legea nr. 1508-XII din 15.06.1993 cu privire la asigurări și Regulamentul, structura și personalul scriptic aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 77 din 08.02.1996 stabilesc principiile și atribuțiile de bază ale Serviciului de Stat pentru Supravegherea Asiguraților.

În rezultatul aprobării de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii nr. 329 – XIV din 25.03.1999 cu privire la fondurile nestatale de pensii, Serviciul de Stat pentru Supravegherea Asiguraților devine Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Asiguraților și Fondurilor Nestatale de Pensii (ISSA). ISSA are drept sarcină de bază supravegherea activității de asigurare în Republica Moldova, garantarea protecției intereselor legitime ale asiguraților și respectarea legislației în domeniul asigurărilor de către participanții pieței serviciilor de asigurare [6]. Actualmente, reieșind din atribuțiile cu care este investit, ISSA și-a trasat principalele sarcini de activitate anume în reformarea sistemului de reglementare și supraveghere al asigurărilor, ținând cont de măsurile de implementare a Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, Strategiei de creștere economică și reducere a sărăciei (SCERS) și Programului de guvernare – „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”.

Unele companii de asigurare din republică nu sunt mulțumite de activitatea și împuternicirile ISSA. Spre exemplu, o asociație a asigurătorilor din Moldova și-a făcut public protestul în legătură cu prevederile proiectului legii cu privire la asigurări. În conformitate cu aceste prevederi, organul de supraveghere a asigurărilor urmează să obțină împuterniciri mai largi. Argumentele utilizate de asigurători nu rezistă criticii, ei afirmând că „este inadmisibil un control de stat al pieței asigurărilor, prin intermediul Comisiei de Supraveghere a Asiguraților” [7, p.18].

EXPERT-GRUP, care este un centru analitic și de cercetare independent, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova ca organizație neguvernamentală, specializat în efectuarea cercetărilor economice, evaluarea politicilor publice, analiza politică și acordarea serviciilor de consultanță a argumentat situația creată în felul următor: “Chiar din contra, supravegherea de către instituțiile regulatorii a pieței asigurărilor este absolut necesară și indispensabilă

pentru prevenirea unor riscuri majore pe acest segment al pieței financiare. Din reglementarea adecvată a pieței câștigă atât companiile oneste, cât mai ales asigurații. Nu este vorba doar de un moft al guvernului Moldovei, este o prescripție care poate fi găsită în orice manual modern de teorie economică. Mai mult, crearea unui cadru regulator care ar îmbunătăți structura instituțională și ar consolida capacitățile organului de supraveghere este o recomandare care vine și din partea instituțiilor financiare internaționale”.

În urma procesului de globalizare, pe piața asigurărilor se constată tendința de unificare la nivel internațional a legislației ce reglementează activitatea de asigurare, astfel apărând necesitatea adoptării unei convenții internaționale în domeniul asigurărilor [3, p.10].

Intervenția statului cu grade diferite de intensitate, prin intermediul politicilor conjuncturale și structurale în funcție de natura obiectivelor urmărite contribuie la desfășurarea și adaptarea pieței de asigurări la activitățile economice contemporane.

În contextul extinderii și diversificării relațiilor economice internaționale un rol important îi revine anume reglementării de stat a activității pieței asigurărilor. Este evident faptul, că nivelul de stabilitate și solvabilitate a companiilor de asigurare determină în mod direct atractivitatea pieței unei țări pentru investitorii străini sau persoanele străine care au drept scop dezvoltarea relațiilor economice internaționale.

Referințe

1. Analize de Business și Economie, nr. 5-6, mai-iunie, 2005.
2. Constantinescu D., *Tratat de asigurări*, vol. 1, Editura Economică, București, 2004.
3. Fotescu S., *Eficiența asigurărilor în Republica Moldova*. Editura ASEM, Chișinău, 2000.
4. Fotescu S., *Eficiența asigurărilor în Republica Moldova*. Autoreferat al tezei de doctor în economie, ASEM, Chișinău, 2000.
5. Fotescu S., *Reglementarea asigurărilor prin prisma practicii internaționale*. Conferința internațională „Rolul științei și învățământului economic în realizarea reformelor economice din Republica Moldova”, vol. nr. 1, 2003.
6. Sârbu V., *Funcționarea și adaptarea pieței de asigurări din republica Moldova la relațiile economice contemporane*. Finanțe, bănci, asigurări, nr. 11-12, 2001.
7. „Informații generale despre activitatea ISSA”, www.ISSA.md.

Prezentat la 22.11. 2007